

Ekogirişimcilik ve Yaratıcılık İlişkisi: Geri Dönüşüm Sektörü Üzerinde Bir Araştırma

Araş. Gör. Erhan AYDIN

Uşak Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, UŞAK

Doç. Dr. Ulaş ÇAKAR

Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İngilizce İşletme Bölümü, İZMİR

ÖZET

Bu çalışmada, bireysel yaratıcılığın ekogirişimcilik üzerindeki etkisi, bireysel yaratıcılık ölçeği ile ekogirişimcilik ölçeği kullanılarak ele alınmaktadır. Bu çalışma, özellikle ekogirişimcilik literatürüne ilişkin kapsamlı bir katkı sunmaktadır.

Araştırmanın örneklemini İzmir'in beş ya da daha fazla işletmeye sahip olan merkez ilçelerindeki geri dönüşüm sektöründen seçilmiştir. 83 soru formundan (5'li Likert Ölçeği Formatlı) alınan veriler analiz edilmiş ve bireysel yaratıcılık ve ekogirişimcilik düzeyinin boyutları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, araştırmanın yapıldığı örnekleme bireysel yaratıcılık düzeyi düşük çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Ekoloji, Ekogirişimcilik, Girişimcilik

Jel Sınıflaması: C99, Q57, L29, L26

Relationship Between Ecopreneurship and Creativity: A Research on Recycling Sector

ABSTRACT

In this study, the effect of individual creativity on ecopreneurship is discussed through the use of individual creativity scale and ecopreneurship. This study has especially made a broad contribution with regards to literature for ecopreneurship field.

The sample of the research has been chosen from recycling sector in central districts of Izmir which have five and more than five businesses. Data taken from 83 questionnaires (5 points Likert Scale format) were analyzed and a positive relation was found between individual creativity and dimensions of ecopreneurship level. Also it was seen that there is a low level of individual creativity in the sample.

Key Words: Creativity, Ecology, Ecopreneurship, Entrepreneurship

JEL Classification: C99, Q57, L29, L26

I. GİRİŞ

Sanayi devriminden günümüzde kadar geçen dönemde girişimciler ülkelerin gelişmelerinde gittikçe artan önemde bir rol oynamıştır. Bir işletme kurmak ya da mevcut bir işletmeyi geliştirmek amacıyla oluşturulan yenilikçi bir fikir süreci olarak nitelendirilebilecek girişimcilik (Cheigini ve Khoshtinat, 2011:165), günümüzün olduğu gibi geleceğinde en önemli iktisadi olgularındandır. Çünkü girişimcilik; piyasa ekonomisine dayalı bir anlayışın egemen olduğu dünyamızda sosyo-ekonomik kalkınmayı sağlar. Bu durum ekonomik büyümenin ve ileri teknolojiye uyum sağlama zorunluluğunun bir sonucudur (Dovrev ve Barnett, 2005:433). Bunun yanı sıra girişimcilik, bünyesinde çeşitli alt dallara ayrılarak daha sistematik ve modern bir anlayış

kazanmaktadır. Çünkü bu kavram, birçok faaliyetin toplamından oluşan büyük bir resimdir. Bu resimdeki detaylar ancak yapısal odaklı sistematik bir anlayış içeren çözümleme sürecinden geçirilerek daha net anlaşılabilir.

Girişimciliği tetikleyici olarak nitelendirilebilecek en önemli kavramın yaratıcılık olduğu görülmektedir. Çünkü herhangi bir girişim ancak yaratıcı bir fikir ile başlayabilir. Fikrin olmadığı bir ortamda, girişimciliğinde olması beklenemez. Peter Senge'nin (2003:14) Beşinci Disiplin eserinde belirttiği gibi kimi fikirler hayat ile ilgili pratik çözümler sunabilirken; kimi fikirler tamamen farklı bir endüstri yaratabilir. Dolayısıyla yaratıcılık kavramı aslında girişimcilik kavramı altında yeni bir endüstrinin ve aynı zamanda çalışma alanlarının da doğmasını sağlayabilmiştir.

Şimdilik girişimciliğin bir alt dalı olarak nitelendirilen ancak gelecekte başlı başına bir ana başlık haline geleceğini düşündüğümüz ekogirişimcilik kavramı çalışmamızda detaylarıyla irdelenecektir. Sonrasında yaratıcılık kavramıyla ilişkisi istatistiksel açıdan incelenerek bir değerlendirme yapılacaktır. Bu bağlamda, İzmir Ticaret Odasının kayıtlarında yer alan geri dönüşüm sektöründeki İzmir merkez ilçelerinde bulunan ekogirişimciler üzerinde bir araştırma yapılacaktır. Bu araştırma neticesinde elde edilecek olan veriler SPSS 19 programında analiz edilerek sonuçlarına ilişkin yorum ve öneriler yapılacaktır.

II. KAVRAMSAL AÇIDAN EKOLOJİ

Ekoloji, biyolojik varlıklar ve onların çevresi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir bilim dalıdır. Bu kavram ilk olarak 1869 yılında Ernst Haeckel tarafından kullanılmıştır (Muslu, 2000: 1-2). Ekoloji, her ne kadar 19. Yüzyıl içerisinde kullanılmış bir kavram olsa da doğa ile insanlık arasındaki ilişki insanlık tarihi kadar eskidir. İlkel toplumlarda bireyler doğayı anlayabilmek ve doğanın içerisinde yaşamlarını sürdürebilmek adına çevrelerini öğrenmeleri gerektiği bilincindeydiler (Çakar, 2007: 2-3). İnsanlık medenileştikçe çevre üzerinde bir güç elde etmek için ateş ve bazı diğer araçları kullanmışlardır. Böylece dünyadaki diğer türlere rağmen var olabilmiş ve bu da doğal çevreye bağımlılıklarını azaltmıştır (Odum ve Barrett, 2004: 2; Çalgüner, 2003: 7-8).

Günümüzde sanayi devrimi ile gelişerek devam eden üretim ve artan enerji tüketimi nedeniyle ekolojiye önemli ölçüde zarar verilmektedir. Çünkü doğayla uyumsuz olan her bir faaliyet, ekolojinin dengesini olumsuz yönde etkilemektedir (Wackernagel vd., 1999: 376). Bu olumsuz etkinin incelenebilmesi için ekolojik ayak izi kavramına ihtiyaç duymaktayız. Ekolojik ayak izi kavramı 1990'lı yıllarda geliştirilen ve üretim-tüketimin dünyada olan ayak izini hesaplamak için kullanılan bir kavramdır. (Weckernal ve Rees 1996: 9). Ekolojik Ayakizi, belirli bir ekonomi ya da popülasyonun önemli doğal gereksinimleri sonucunda ihtiyacı olan biyolojik alan olarak tanımlanabilir. Mathis Wackernagel tarafından oluşturulan bu kavram; popülasyon büyüklüğünden, yaşama standartlarından, kullanılan teknolojiden ve ekolojik verimlilikten etkilenmektedir (Wackernagel vd., 1999:377).

Venetoulis ve Talberth'e göre (2008:442) ekolojik ayak izi; en geçerli teknolojiyi kullanarak bir şehrin, ülkenin ya da bireyin tüketimini kapsamak için

ne kadar kaynağa ihtiyaç olduğunu gösteren bir ölçü birimi olarak nitelendirilmektedir. Benzer bir şekilde biyo-kapasite kavramı da biyosferin yenileyici kapasitesi tarafından ne kadar yenilenebilir kaynak oluşturulabileceğini sorusuna yanıt aramaktadır (Schaefer vd., 2006: 6). Ekolojik ayak izi ve biyo-kapasite arasındaki ilişki dünyanın sürdürülebilirliği için büyük önem arz etmektedir. Bu ilişki üç ihtimal şeklinde gerçekleşecektir (Venetoulis ve Talberth, 2008: 443).

- Ekolojik ayak izi >Bio-kapasite = negatif ekolojik denge
- Ekolojik ayak izi <Bio-kapasite = pozitif ekolojik denge
- Ekolojik ayak izi = Bio-kapasite = nötr ekolojik denge

Günümüz dünyasında yukarıda bahsedilen dengenin hangi yönlü olduğunu anlamak amacıyla 2005 yılında binyılın ekosistem değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeye göre ekolojik ayak izi düzeyi biyo-kapasite düzeyinden daha yüksektir (Wiedmann ve Barrett, 2010:1651). Dolayısıyla negatif bir ekolojik denge mevcuttur. Bu gibi veriler özellikle devletler tarafından bazı önlemler alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır ve bu durumun neticesi olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Sözleşmesi ile Kyoto Protokolü 1997’ de oluşturulmuş olup, bu protokolün öngördüğü önlemlerin bu protokole katılan devletler tarafından uygulanması beklenmektedir. Bu protokol sera gazı etkisini minimum düzeye indirmeyi hedeflemiş (Çakar, 2007: 20) ve 2010 yılı itibariyle yüz seksen yedi ülke tarafından onaylanmıştır (Kumazawa ve Callaghan, 2012: 202-203). Bu protokolü imzalamayan ülkeler arasında en önemlisi Amerika Birleşik Devletleri göze çarpmaktaydı. Ancak dünyada artmakta olan ekolojik eğilim nedeniyle uygulamada problemler yaşansa da Amerika Birleşik Devletleri bu protokolü imzalamıştır.

Her ne kadar ekolojiye zarar veriliyor olsa da belirli düzeyde bir etkinin mevcut olması insanların yaşamını sürdürmesi için gereklidir. Önceden de belirtildiği gibi biyo-kapasiteden daha düşük bir ekolojik ayak izinin oluşturulabilmesi pozitif bir ekolojik denge sağlayacaktır. Dolayısıyla işletmelerin ya da genel olarak örgütlerin ekolojik ayak izlerini azaltabilmeleri hem örgütsel hem de çevresel açıdan bir çok aşamada ekoloji dostu bir anlayışı benimsemelerine bağlıdır. Bunun için de özellikle kar odaklı bir yapıya sahip olan işletmelerin ekogirişimcilik adı verilen faaliyetler içerisinde bulunması, iş ve işlemlerde ekolojik tabanlı bir bakış açısına sahip olması gerekmektedir (Filipkowski, 2011:537-538). Bu açıdan ekogirişimcilik kavramı genel olarak geniş bir biçimde tanıtılmalıdır.

III. GİRİŞİMCİLİKTEN EKOİRİŞİMCİLİĞE

Girişimciliğe ilişkin birçok tanım yapılmaktadır. Girişimcilik temel olarak bir iş ya da işletme kurabilmek için oluşturulabilen, geliştirilebilen yeni bir fikir olarak tanımlanmaktadır (Chegini ve Khostinat, 2011:165). Sanchez’in ayrıntılı tanımında ise (2011:425) girişimcilik; tanımlama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerinin ardından fırsatlar oluşturarak, aynı zamanda süreçlere etki edebilecek kaynaklarla birlikte bu fırsatlardan yararlanarak yapılan faaliyet olarak ifade edilmiştir.

Girişimcilik bünyesinde birçok çeşidi barındırır; ancak en yaygın olarak ifade edilen türler stratejik girişimcilik, kurumsal girişimcilik ve sosyal girişimciliktir.

Stratejik girişimcilik; strateji ve girişimcilik kavramlarının oluşturduğu ortak bir alanı ifade etmektedir. İşletme stratejileri; üretim, dağıtım, finansal veya hizmet odaklı olarak şekillenir. Bu stratejiler mevcut kaynaklarını kullanarak yeni bir pazar bulma ya da yeni müşteri kitlesi yaratmak için belirlenir (Ireland vd., 2001:50). Sosyal girişimcilik; sosyal problemlere (artan fakirlik oranı, sağlık problemleri, insan haklarının çiğnenmesi vb) odaklanarak bir faaliyet yapma amacı güder (Al-Alak ve Eletter, 2010:81). Diğer yandan kurumsal girişimcilik ise mevcut örgütün içsel yenilik ve sistem tasarımıyla yeni bir iş alanı oluşturma hususunu öne çıkarmaktadır (Guth ve Ginsberg, 1990: 5).

Stratejik, sosyal ve kurumsal girişimcilik kavramları özünde iç içe geçmiş kavramlardır. Yani bu üç girişimcilik türü aynı zamanda aynı işletme içerisinde bulunabilir. Çünkü bir işletme strateji belirlerken sosyal problemleri de dikkate almaktadır. Tüm bunları yaparken işletme kendi kurumsal yapısı ve günün koşulların gereklerine göre yapısal anlamda yenilik faaliyetlerine özen göstermelidir. Günümüz koşullarında, ekolojik problemlerin varlığı ve konunun artan popülerliği nedeniyle gerek stratejik gerek sosyal gerekse kurumsal açıdan ekolojik örgütler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu şekilde bir niyetin olması ve örgütler için ekolojik anlayışa sahip olmanın öneminin artmasından dolayı ekogirişimcilik kavramı değerlendirilmesi gereken önemli bir girişimcilik türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

IV. EKOİRİŞİMCİLİK

Mevcut ekolojik problemlerin de etkisiyle çevreyi koruma bilinci günden güne artmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da toplumlar çevre dostu girişimcilere ihtiyaç duymaktadır. Çünkü ekolojinin geleceği ile ilgili ciddi endişeler bulunmaktadır. Özellikle ülkelerin büyürken çoğunlukla ekoloji dostu olmayan bir anlayışla hareket etmesi çevreye oldukça zarar vermektedir. Bu durumun farkında olan tüketicilerin varlığı ise işletmeleri sürdürülebilir bir büyüme anlayışına iterek yeşil girişimci ve doğrudan ekogirişimcilikle ilgili olan yeşil düşünceye itmektedir (Allen ve Malin, 2008:828-831; Zampetakis vd., 2006:135-137).

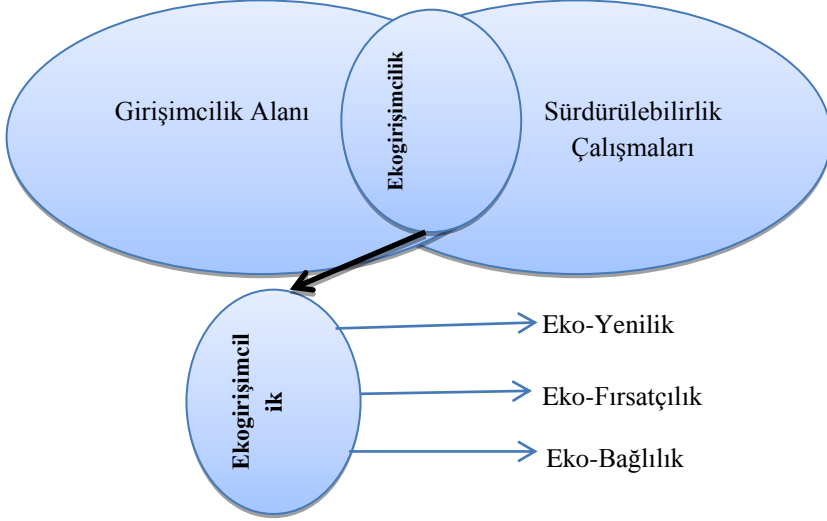
Ekogirişimcilik temel olarak; yenilikçi bir anlayışla çevreye minimum zararı verebilecek ürün ve servisleri sunan bir işletme kurmak anlamında tanımlanır. Daha kapsamlı olarak ifade edersek; ekogirişimcilik; çevresel yenilikler ve ürünler üzerinden değer yaratabilecek yenilikçi, pazar ve kişisel odaklı bir işletmenin kuruluş aşaması olarak tanımlanmaktadır (Schaltegger, 2002:47-48).

Ekogirişimcilik faaliyetini gerçekleştiren girişimcilere ekogirişimci denmektedir. Isaak (2002:81) genel olarak ekogirişimciyi ve ekogirişimciliği şu şekilde tanımlamaktadır: İdeal bir ekogirişimci, çalıştığı ekonomik sektörü tamamıyla yeşil- yeşil bir işletmeye dönüştürmek için çaba gösteren kişidir. Ekogirişimcilik ise sürdürülebilirliğe adanmış bir işletme davranışı olarak

nitelendirilebilir. Isaak yaptığı bu tanımda yeşil-yeşil işletme olarak bir kavram kullanmış ve ardından bu kavrama karşılık olarak yeşil işletme kavramı oluşturulmuştur. Bu iki kavramdan elde edilen sonuçla ekogirişimcilik ticari ve sosyal olarak ikiye ayrılmıştır.

Ekogirişimcilikle ilgili bilimsel olarak dile getirilen tanımlama şekil 1’de ki gibi sembolize edilmiştir.

Şekil 1: Bilimsel Alanda Ekogirişimciliğin Genel Çerçevesi

Kaynak: Kainrath, 2009:20

Şekil 1’deki bilgilere bakıldığında girişimcilik alanı ve sürdürülebilirlik çalışmalarının ortak bir anlayışla oluşturulması ekogirişimciliği oluşturmaktadır. Bu tanımlama, Araştırma Tabanlı Teori olarak nitelendirilebilir. Bunun yanı sıra, daha özele indirgenerek ekogirişimcilik bünyesinde ki yenilik, fırsatlar elde etme ve ekolojik amaçlara bağlılık konularının öne çıktığı teori de yardımcı teori olarak adlandırılmaktadır (Kainrath, 2009: 20). Eko-yenilik, eko-fırsatçılık ve eko-bağlılık kavramlarındaki temel düşünce, ekolojik uygulamalardan ve bu uygulamaların ekoloji dostu hedeflere bağlılığının sağlanmasından yararlanarak insanoğlunun ekolojiye etkisini azaltacak yenilikler oluşturabilmektir. Bu nedenle ekolojik etkinlik, çevresel maliyet liderliği ve ekolojik markalaşma bu düşünceleri gerçekleştirmek için önemli çevresel stratejiler olarak ifade edilebilir.

Ekogirişimci olabilmek, uygulamaya dönüştürülebilecek farklı fikirlere bağlıdır. Bu fikirler yenilikçi çözümler getirerek ekogirişimcilerin kurmuş olduğu işletmelere bir ayrıcalık kazandırır. Fikir bulabilmek ise bireyin yaratıcılık düzeyiyle ilgilidir. Bireysel yaratıcılığa sahip olanlar çevrelerinde ki problemleri diğer insanlara göre daha iyi gözlemleyerek pratik çözümler getiren fikirler oluşturabilir. Dolayısıyla bireysel yaratıcılık incelenmesi ve ekogirişimcilikle ilişkilendirilmesi gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

V. BİREYSEL YARATICILIK

Yaratıcılık temel olarak “fikir üretimi” ya da özgün, yararlı ve pratik bilgi üretim yeteneği olarak nitelendirilmektedir (Erez ve Nouri, 2010:351). Tahereh ve Mahnoush’a göre (2012:25), yaratıcılığın bir çok tanımı vardır ve üstünde uzlaşılan tek bir tanım bulunmamaktadır. Dolayısıyla yaratıcılığın tanımından çok yaratıcılık kriterlerinin ne olabileceği hususunu ifade etmişlerdir. Bu kriterlerden birincisi; fikir, teori ve anlayışta kalite olmasıdır. Bu kriterlerden ikincisi ise toplumun ve işletmelerin problemlerine getirilebilecek yeni çözüm önerilerinin sunulabilmesidir.

Birçok çalışmada özgünlük, etkinlik ve orjinallik yaratıcılığın en önemli üç kriteri olarak nitelendirilmektedir. Özgünlük, sosyal ya da örgütsel problemlere karşı yeni çözüm yaklaşımları bulmak veya yeni süreçlerin ve ürünlerin oluşturulması olarak nitelendirilebilir. Diğer bir yandan etkinlik ve orjinallik yaratıcılıkla ilgili olan kişisel duygular ve gerçeklikleri de kapsayan iki önemli kriter olarak karşımıza çıkmaktadır (Averill, 1999:333). Bunun yanı sıra Torrance(1974) yaratıcılığın kriterlerini orjinallik, esneklik, akıcılık ve ayrıntılandırma olarak nitelendirmiştir ve buna göre bir yaratıcılık testi geliştirmiştir.

Bireysel yaratıcılık, ekogirişimcilerin sahip olması gereken bir yetenektir. Çünkü yüksek rekabet koşullarında ancak en iyi fikirler ayakta kalabilmekte ve ekolojiye ilişkin optimum çözümler sunabilmektedir. Dolayısıyla yaptığımız bu çalışmada bireysel yaratıcılığın ekogirişimcilik üzerinde nasıl bir etkisi olduğu araştırılmıştır.

VI. ARAŞTIRMA

A. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada bağımsız değişken olarak bireysel yaratıcılık ve bağımlı değişken olarak ekogirişimcilik düzeyi ele alınmıştır. Bireysel yaratıcılıkta kişisel puanlama sistemi uygulanırken, ekogirişimcilik düzeyi için üç boyut bulunmaktadır. Bunlar; Ekogirişimci’nin Yönelimi, Zayıf Yapısal Etkiler ve Güçlü Yapısal Etkiler olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla bireysel yaratıcılığın ekogirişimciliğin bu üç boyutu ile olan ilişkisine bakılarak analiz gerçekleştirilecektir. Ekogirişimciliğin boyutları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Ekogirişimci’nin Yönelimi: Doğal çevreye ilişkin ekolojik görüşü kapsar. Bundan başka, bu boyut altında ekonomik ve ekolojik anlayışa göre öncelikleri belirlenmiştir. Ekogirişimcinin yöneliminin yüksek olması ekolojik yönelimin yüksek olduğunu göstermektedir.
- Zayıf Yapısal Etkiler: Ekogirişimcilerin yakınlarının ya da arkadaşlarının deneyimlerini kapsamaktadır. Diğer bir yandan, çevreye ilişkin işletmecilerin meslektaşlarının görüşleri de bu boyut altında ele alınmaktadır.
- Güçlü Yapısal Etkiler: Yeşil işletmenin karlılığı, potansiyel fırsatları belirlemek için Pazar koşullarının değerlendirilmesi, ekolojik kültürün yayılmasında çevresel kurumların değerlendirilmesi ve çevreyi korumak

için yatırım teşviklerin yapılması gibi ekogirişimciliğe yönelmede ki güçlü yapısal etkileri belirtmektedir.

B. ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEMİ

Çalışmanın örnekleme seçilirken rassal olmayan örneklem tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini İzmir Ticaret Odası Geri Dönüşüm Grubu (Kod:74) işletmelerinden mükemmel derecelendirmeye sahip olan işletmeler arasından seçilmiştir. Bu başlık altında birçok işletme bulunmaktadır. Bu yüzden, çalışmanın örneklemini oluşturan işletmeler arasından merkez ilçelerdeki geri dönüşüm grubu içerisinde en az 5 işletmeye sahip olanlar arasında seçilmiştir. Bu şekilde bir örneklem seçimi hem çalışmanın etkin bir biçimde sürdürülmesi için hem de araştırma maliyetinin minimuma indirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Merkez ilçeler ve işletme sayıları tablo 2’de listelenmiştir.

Tablo 2: Çalışmanın örnekleme

Merkez İlçeler	İşletme Sayısı (Geri Dönüşüm Grubu)
Bornova	31
Konak	27
Karabağlar	5
Buca	10
Karşıyaka	9
Çiğli	17
Kemalpaşa	8
Menderes	8
Toplam	123

123 tane soru formu örneklem içerisinde bulunan işletmelere doğrudan ya da internet üzerinden ulaştırılmıştır. Dağıtılan bu soru formlarından 95 adet geri dönüş olmuştur. Dolayısıyla işletmelerin yanıt verme oranı %77’dir. Ancak 83 tanesi analiz yapılabilmesi için geçerli olabilmiştir. Örneklemin cinsiyet dağılımına bakıldığında %55 erkek ve %45 kadından oluşmaktadır. Soru formunda dört yaş kategorisinden bahsedilmiştir. Bunlar “20-25”, “26-31”, “31-36” ve “37 ve fazlası”. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında 20-25 yaş grubunda hiç katılımcı bulunmamaktadır. Örneklemin %29’u “26-31” yaşında, %40’ı “31-36” yaşında ve %31’i “37 ve daha fazla” yaşındadır. Örneklemin %66’sı evli, %36’sı ise bekarıdır. Eğitim düzeylerine göre katılımcıların %5’i ilkökul, %8’i orta okul, %39’u lise, %38’i üniversite ve %10’u yüksek lisans mezunudur. Örnekleme bulunan katılımcıların sahip olduğu işletmelerin ortalama yaşı 11’dir ve bütün katılımcılar işletme sahiplerinden oluşmaktadır.

C. ÇALIŞMANIN ÖLÇEĞİ

Yapılan bu çalışmada E. Raudsepp’a ait olan (1979:218-219) “Ne kadar Yaraticısınız” ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek 50 sorudan oluşmaktadır ve her

sorunun kendine ait puanlama düzeyi bulunmaktadır. Bu sorulardan elde edilen puan toplamları kişilerin yaratıcılık düzeylerini belirlemektedir. Bu ölçeğin soruları 5’li Likert ölçeğine göre yapılandırılmıştır (Kesinlikle Katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum). Her madde -2, -1, 0, +1, +2 olarak puanlandırılmıştır; ancak puanlar sorulara göre değişebilmektedir. Bu ölçeğin uygulanmasının (yaklaşık 10 dakikada tamamlanmaktadır) ve analizinin yapılmasının kolaylığı nedeniyle bu yaratıcılık ölçeği seçilmiştir. Aslında Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (1974), Minnesota Yaratıcılık Testi (1963:207-216) ve William Yaratıcılık Ölçeği (1980) gibi yaratıcılık düzeylerini ölçen ölçeklerde mevcuttur. Ancak bu ölçeklerin hem uygulanması uzun sürmesi hem de analizinin yapılabilmesi için psikoloji alanında uzmanlığa ihtiyaç duyulması nedeniyle bu ölçeklerden yararlanılmamıştır.

Ekogirişimcilik düzeyini belirlemek için Ekogirişimcilik Ölçeği kullanılmıştır. İstatistiksel açıdan 5’li Likert şeklinde bir analiz literatürde henüz mevcut değildir. Yapılan bu çalışmada hem Türkiye’de hem de Dünya da ilk kez Ekogirişimcilik ile ilgili bir ölçek kullanılmaktadır. Elde edilen bu ölçek Harbi ve arkadaşlarının (2010) yapmış oldukları Ekogirişimcilik ile ilgili vaka analizinden yapılmış bir uyarlamadır. Bu vaka çalışması, Tunus’lu Ekogirişimciler üzerinde yapılmıştır ve ölçeğin orijinal dili Fransızcadır. Dolayısıyla çalışmamızda

Fransızcadan Türkçe ’ye üç dil uzmanı tarafından uyarlanmış ve istatistiksel uyarlama kontrolleri Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sayısal Yöntem Anabilim Dalı Başkanı Sayın Yrd. Doç. Dr. Nezh Tayyar tarafından gerçekleştirilmiştir. Ekogirişimcilik anketi; ekogirişimcinin yönelimi, zayıf yapısal etkiler ve güçlü yapısal etkiler olarak üç boyuttan oluşmaktadır.

Bu ölçeklere ilişkin yapılacak olan analizler SPSS 19 programında gerçekleştirilmiştir.

D. ÖLÇEK GÜVENİLİRLİKLERİ

Yaratıcılık ölçeğinin cronbach alpha değeri 0,842’dir ve bu değer ölçeğin yüksek güvenilirlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2010:405). Yaratıcılık ölçeğin skor aralıkları -100 ile +100 arasındadır. Yaratıcılık skorları değerlendirilmesi şu şekildedir: 80 ile 100 arası “Çok Yaratıcı”, 60 ile 79 arası “Yaratıcı”, 40 ile 59 arası “Ortalama Yaratıcı”, 20 ile 39 arası “Ortalama Altı” ve -100 ile 19 arası “Yaratıcı Olmayan” (Raudsepp, 1979:218).

Ekogirişimcilik ölçeği 5’li Likert Ölçek tipine göre düzenlenmiş 15 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular içerisinde 2 tane ters soru bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yapılan madde analizi sonucunda soru geneline göre ters korelasyona sahip olan bir soru da yapılan analizlerden çıkartılmıştır. Dolayısıyla 0,672 olan Cronbach Alpha değeri, 0,758’e çıkmıştır. Böylelikle ölçeğin güvenilirlik düzeyi yükselmiştir. Daha önceden de belirtildiği gibi ekogirişimcilik ölçeği üç boyuttan oluşmaktadır ve boyut güvenilirlikleri Tablo 3’te gösterildiği gibidir.

Tablo 3: Ekogirişimcilik Boyut Güvenilirlikleri

Ekogirişimcinin Yönelimi	0,708
Güçlü Yapısal Etkiler	0,668
Zayıf Yapısal Etkiler	0,356

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi Zayıf Yapısal Etkiler boyutunun güvenilirliği düşüktür. Bu durumun olmasının nedeni ekogirişimcilik düzeyinin belirlenmesinde çok önemli olarak görülmemesi ve diğer boyutlar kadar doğrudan ekogirişimcilik düzeyinin belirlenmesinde rol almamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

E. BİREYSEL YARATICILIK VE EKOİRİŞİMCİLİK İLİŞKİSİ ANALİZİ

Bireysel yaratıcılık ve ekogirişimcilik arasındaki ilişki üç model şeklinde analiz edilmiştir. Modeller ve ne anlama geldikleri aşağıda yazılmıştır.

- Model 1: Bireysel Yaratıcılık ve Ekogirişimcinin Yönelimi Arasındaki İlişkinin analizi.
- Model 2: Bireysel Yaratıcılık ve Zayıf Yapısal Etkiler arasındaki ilişkinin analizi.
- Model 3: Bireysel Yaratıcılık ve Güçlü Yapısal Etkiler arasındaki ilişkinin analizi.

Bu modellere dair bulunan regresyon değerleri Tablo 4’de; yapılan model anlamlılık testi Tablo 5’de ve bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki regresyon analizi Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 4: Modellere ait Regresyon Değerleri

MODEL ÖZETİ				
	R	R ²	Adj R ²	Std. Error of Estimate
MODEL 1	0,435	0,189	0,179	0,57359
MODEL 2	0,221	0,049	0,036	0,74261
MODEL 3	0,381	0,145	0,135	0,66549

Tablo 4’de Adjusted R² değerleri bağımsız değişken olan bireysel yaratıcılığın ekogirişimcilik düzeyini ne kadar açıklayabildiği ile ilgilidir. Model 2 de belirtilen Adjusted R² değerinin düşük olması bireysel yaratıcılığın zayıf yapısal etkiler ile ilişkilendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 5: Model Anlamlılık Testi

ANOVA ^{b,c,d}						
Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	5.920	1	5.920	17.995	.000 ^a
	Residual	25.333	77	.329		
	Total	31.253	78			
2	Regression	2.126	1	2.126	3.856	.050 ^a
	Residual	41.361	75	.551		
	Total	43.487	76			
3	Regression	6.021	1	6.021	13.595	.000 ^a
	Residual	35.430	80	.443		
	Total	41.451	81			

a. Predictors: (Constant), Bireysel Yaratıcılık
b. Bağımlı Değişken: Ekogirişimcinin Yönelimi (Model 1)
c. Bağımlı Değişken: Zayıf Yapısal Etkiler (Model 2)
d. Bağımlı Değişken: Güçlü Yapısal Etkiler (Model 3)

Tablo 5’de Yapılan model anlamlılık testinde, bireysel yaratıcılık ve ekogirişimcilik düzeyinin boyutları arasında istatistiksel bir ilişki kurmaya yönelik analizin yapılabileceği anlaşılabilmektedir.

Bireysel Yaratıcılık ve ekogirişimcilik boyutları arasındaki ilişki Tablo 6’da belirtilen regresyon analizinde görülmektedir.

Tablo 6: Regresyon Analizi

Katsayılar ^{a,b,c}						
Model		Standartsız Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	Sabit Değer	3.426	.126		27.18	.000
	Bireysel Yaratıcılık	.015	.004	.435	4.242	.000
2	Sabit Değer	3.144	.174		18.11	.000
	Bireysel Yaratıcılık	.010	.005	.221	1.964	.050
3	Sabit Değer	3.416	.139		24.60	.000
	Bireysel Yaratıcılık	.015	.004	.381	3.68	.000

a. Bağımlı Değişken: Ekogirişimcinin Yönelimi (Model 1)
b. Bağımlı Değişken: Zayıf Yapısal Etkiler (Model 2)
c. Bağımlı Değişken: Güçlü Yapısal Etkiler (Model 3)

Tablo 6’da yapılan regresyon analizine göre bireysel yaratıcılık ve ekogirişimcilik boyutları arasında pozitif bir ilişki vardır. Bu ilişki ise anlamlılık düzeyinin 0,05 ve altında olması nedeniyle istatistiksel olarak da anlamlıdır.

SONUÇ

Bireysel yaratıcılık işletmeler için inovasyon sağlayabilecek yeni fikirlerin ortaya koyan bir yetenek olarak ele alınmıştır. Bir işletme sahibi, girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için çevresindeki durumları algılayıp kendi yenilikçi fikirlerini oluştururken bu yeteneğe sahip olmalıdır. Rekabet koşullarının yoğun olduğu günümüzde farklı olabilmek ve işletmenin yaşamını sürdürebilmesi için bu durum büyük bir gerekliliktir. Özellikle ülkemizde ekogirişimcilik ile ilgili faaliyetlerin tanınmaması birçok işletmenin ekolojik bakış açısına sahip olmalarını engellemektedir. Dünyadaki ekolojik eğilimlere bakıldığında, işletmelerin ekolojiiye dikkate alan yenilikler yapmaları için tüketiciler ve ülkeler tarafından gösterilen hassasiyeti dikkate almak zorunda kaldıkları görülmektedir. Ülkemizde işletmelerin ekolojik faaliyetlerinin yeterli düzeyde olmaması ülkemizdeki siyasi yaklaşımların ve tüketicilerin çoğunluğunun bu hususta hassasiyet göstermemesiyle doğrudan ilişkilidir. Ancak, kitle iletişim araçları ve internet gibi bireylerin dünya ile bağlantılarını sağlayan bu araçlar, kişilerin ekolojik anlamda bilinçlenme düzeyini arttırmaktadır.

Bu çalışmanın kapsamında, genel bir girişimcilik tanımından çok ekogirişimciliğin önemi daha çok vurgulanmıştır. Bu eğilimin olması ise günümüz dünyasının ekolojik bir anlayış içeren bilince yavaş yavaş sahip olması ve tüketicilerin ekolojik problemlere verdiği önemin artmasından dolayıdır. Bu nedenle çalışma boyunca geri dönüşüm sektöründeki işletme sahipleri birer ekogirişimci olarak ele alınmış ve analizler bu doğrultuda yapılmıştır.

İzmir'in geri dönüşüm grubunda yer alan işletmelerinin arasından seçilen örneklemin zayıf yapısal etkileri dikkate aldıkları yapılan istatistiksel analizlerde görülmüştür. Diğer bir yandan, bireysel yaratıcılık ve ekogirişimcilik boyutları arasındaki regresyon analizlerinin sonuçlarına göre pozitif bir ilişki bulunmuştur. Her ne kadar bireysel yaratıcılık ekogirişimciliği yüksek düzeyde açıklamasa da kar odaklı ve işletme açısından pozitif imaj yaratabilecek fikirlerin oluşturulmasında önemli bir yetenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma, ekolojiye fayda sağlayan geri dönüşüm sektöründeki işletmeler üzerinde yapılmış olsa da ekogirişimcilik sadece bu sektörle sınırlı bir kavram değildir. Her alanda, ekoloji odaklı işletme faaliyetleri görülebilmektedir. Bu işletmelerin, ekogirişimcilik açısından değerlendirilmesi ve derecelendirilmesi daha ekolojiye duyarlı bir anlayış yaratabilecektir. Bunun için özellikle büyük ölçekli şirketlerin (özellikle üretim faaliyetleri gerçekleştirenler) kendi bünyelerinde ekogirişimcilik düzeylerini belirlemeleri ve ekolojik anlamda süreçleri iyileştirme politikaları uygulamaları gerekmektedir. Ekogirişimcilik düzeyinin belirlenmesi ve yaratıcılıkla ilişkisinin tanımlanmasına ek olarak çalışmanın gerçekleştirildiği örneklemin yaratıcılık düzeyi oldukça düşük olarak tespit edilmiştir. Çalışmamıza katılan ekogirişimcilerin yüzde 73'ünün bireysel yaratıcılık düzeyinin ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Bu da yaratıcılığa olan büyük ihtiyacı göstermektedir.

İşletmelerin bilinçlenmesi, gelişmesi ve itibarlarının daha çok artması için ekogirişimcilik ve yaratıcılık kavramlarına önem verilmesi ve bunlarla ilgili eğitimler düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AL- ALAK, B. A. M. and ELETTER, S. (2010),“Islamic entrepreneurship: An Ongoing Driver for Social Change”,*Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 1 (12): 81- 97.
- ALLEN, J. and MALIN, C. (2008), *Sand Natural Resources*, 21:828- 844.
- AVERILL, J. R. (1999),“Individual Differences in Emotional Creativity: Structure and Correlates” *Journal Of Personality*, 67 (2): 331-371.
- ÇAKAR, U. (2007),*Ekolojik Örgüt Modeli Önerisi: Epistemolojik Yaklaşım*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇALGÜNER, T. (2003),*Çevre mi Ekoloji Mi?*, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım, 1. Edition.
- CHEGINI M. and KHOSHTINAT, B. (2011),“Study of Relationship between Entrepreneurial Skills and Organizational Entrepreneurship”, *Australian Journal Of Basic & Applied Sciences*, 5(4): 165-172.
- DOBREV, S. D. and BARNETT, W. P. (2005),“Organizational Roles and Transition To Entrepreneurship”, *Academy Of Management Journal*, 48(3): 433-449.
- DUENK, L. G. (1963), *A Study of the Concurrent Validity of the Minnesota Tests of Creative Thinking*, USA: Publication of Minnesota University.
- EREZ, M. and NOURI, R. (2010), “Creativity: The Influence of Cultural, Social and Work Contexts”, *Management and Organization Review*, 6(3): 351- 370 doi: 10.1111/j.1740-8784.2010.00191.x.
- FILIPKOWSKI, A. (2011),“Introducing Future Engineers to Sustainable Ecology Problems: A Case Study”,*European Journal of Engineering Education*, 36(6): 537-546.
- GUTH, W. D. and GINSBERG, A. (1990),“Guest editors’ introduction: Corporate entrepreneurship”,*Strategic Management Journal*, 11(4): 5–15.
- HARBI, S. E., ANDERSON, A. R. and AMMAR, S. H. (2010), “Entrepreneurs and the environment: Towards a typology of Tunisian ecopreneurs”,*International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 10(2): 181-204.
- IRELAND, R. D., HITT, M. A., CAMP, S. M. and SEXTON, D. L. (2001),“Integrating Entrepreneurship and Strategic Management Actions to Create Firm Wealth”,*Academic of Management Executive*, 15 (1): 49- 63.
- ISAAK, R. (2002),“The Making of Ecopreneur”,*Centre for Sustainability Management*, 38:81- 91.
- KAINRATH, D. (2009),*Ecopreneurship in Theory and Practice- A Proposed Emerging Framework for Ecopreneurship*, (Published Master Dissertation). Umeå School of Business.
- KUMAZAWA, R. and CALLAGHAN, M. S. (2012),“The Effect of Kyoto Protocol on Carbon dioxide Emissions”, *Journal of Economics and Finance*, 36: 201-210, doi: 10.1007/s12197-010-9164-5.
- MUSLU, Y. (2000),*Ekolojive Çevre Sorunları / Ecology and Environmental Problems*, İstanbul: Aktifyayinevi, 1. Basım.
- ODUM, E. P. and BARRETT, G. W. (2004),“*Fundamentals of Ecology*”, United Kingdom: Thomson Brooks/ Cole Publishing, 5th Edition.
- RAUDSEPP, E. (1979),“How Creative Are You?”,*Personnel Journal*, 58: 218-222.
- SANCHEZ, J. C. (2011), “Entrepreneurship: Introduction”,*Psicothema*, 23 (3): 424-426.
- SCHAEFER, F., LUKSCH, U., STEINBACH, N., CABEÇA J. and HANAUER, J. (2006),*Ecological Footprint and Biocapacit*, European Communities, 2006 edition.
- SCHALTEGGER, S. (2002), “A Framework for Ecopreneurship”,*Centre for Sustainability Management*, 38:45- 58.
- SENGE, P. (2003), *Beşinci Disiplin*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- TAHEREH, R. and MAHNOUSH, S. (2012),“Creativity”,*Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 6 (2): 25-28.

- TORRANCE, E. P. (1974), *Norms and Technical manual: Torrance Test of Creative Thinking* (Revised Edition), Bensenville, IL Scholastic Testing Service.
- VEVETOULIS, J. and TALBERTH, J. (2008) "Refining The Ecological Footprint", *Environmental Development of Sustainability*, 10:441-469 doi: 10.1007/s10668-006-9074-z.
- Wackernagel, M. and REES, W. 1996, *Our Ecological Footprint*, Gabriola Island, BC: New Society.
- WACKERNAGEL, M., ONISTO, L., BELLO, P., LINARES, A. C., FALFAN, I. S. L., GARCIA, J. M., GUERRERO, A. I. S. and GUERRERO, C. S. (1999), "National natural capital accounting with the ecological footprint concept", *Ecological Economics* 29 (3): 375- 390.
- WIDMANN, T. and BARRETT, J. (2010), "A Review of the Ecological Footprint Indicator— Perceptions and Methods", *Sustainability*, 2:1645- 1693. doi: 10.3390/su2061645.
- WILLIAMS, F. (1980), *Creativity Assessment Packet, Examiner's Manual*, Pro. Ed. Texas.
- ZAMPETAKIS, L. A., MANIOS, T. and MOUSTAKIS, V. (2006) "Greening the Entrepreneurship Syllabus: An Exploratory Approach", *Environmental Engineering and Management Journal*, 5 (2): 135-144.